

Unge Høyres Landsforbund

Grønt lys for blå verden
Unge Høyres miljøprogram

Forord

Unge Høyres miljøprogramkomitè ble satt ned av Landsstyret 18. februar 2007. Komiteen har bestått av Eivind Saga (leder), Fredrik Gierløff, Ingrid Thunem, Sebastian Næss Langaas, Ida Berg-Johnsen, Rolf Erik Tveten, Eirik Løkke, Stine Mari Godeseth og Leiv-Erik Ødegaard. Odd Sevje har i store deler av perioden fungert som komiteens sekretær. Landsstyret gav komiteen følgende mandat:

Programkomiteen skal utarbeide et program som skal behandles av Unge Høyres Landsmøte i juni 2008. Endelig innstilling på program skal oversendes UHL innen 01. mars 2008. Programkomiteen skal diskutere temaet miljø i et bredt perspektiv og komme med konkrete forslag på hvordan man kan løse/motvirke miljøutfordringene. I tillegg til å skrive forslag til program må programkomiteen sørge for å skape en bred debatt i organisasjonen og sørge for forankring av komiteens arbeid. Det er viktig at programkomiteen bidrar med artikler til Unge Høyres nettsider.

Komiteen har hatt to møter som har gått over 3 dager, samt et dagsmøte. På disse dagene har vi hatt en rekke spennende innledere.

I tillegg til programmet, som følger på de neste sidene, har komiteen skrevet over 20 artikler til Unge Høyres nettsider, utarbeidet faktahefte til bruk på debattcamp, regionskonferanser og nettsider, utviklet retorikk til valgkampen, holdt foredrag for lokal- og fylkesforeninger, svart på høringer fra moderpartiet og andre organisasjoner, samt utviklet en debattbok til internt og eksternt bruk med bidrag fra en rekke fremtredende aktører i miljødebatten. I tillegg har vi hatt flere kronikker og leserinnlegg på trykk i riksaviser og lokalaviser.

Jeg vil takke komiteens medlemmer for den innsatsen de har lagt ned for å oppnå dette. Samtlige har deltatt svært aktivt i arbeidet. For meg som leder av komiteen har det vært en drøm å samarbeide med dem.

Når det gjelder oppbygningen av selve programmet har vi i den grad det har vært hensiktsmessig, bygd opp hvert kapittel etter modellen: situasjonsbeskrivelse – målsetninger – virkemidler. Vi håper dette vil gjøre det enkelt for leserne å orientere seg i programmet.

Komiteen har også vært opptatt av å synliggjøre de viktigste debattene for leserne, for på den måten å legge til rette for en best mulig behandling på Landsmøtet. Derfor har vi, i stedet for å strebe etter konsensus i komiteen, fokusert på viktigheten av dissenser for å synliggjøre konfliktområdene.

Komiteen har sendt programutkastet til alle som var innledere på våre møter, samt til en rekke andre personer og organisasjoner. Vi fikk høringsvar fra ZERO, Bellona, Oljeindustriens Landsforening (OLF), forsker Jon Samseth og Høyres miljøpolitiske talsmann Peter Gitmark. Innspillene er vurdert av komiteen og tatt inn der det er vurdert riktig.

Jeg ser frem til en god debatt på Landsmøtet. Lykke til!

Eivind Saga

Eivind Saga

Leder for Unge Høyres miljøprogramkomitè

Et marked i miljøets tjeneste	4
Nasjonale løsninger	4
Fra Rødt til Grønt skattesystem	4
Miljømerking	5
Internasjonalt samarbeid	5
Ny klimaavtale	5
Energi	6
Energiøkonomisering (ENØK)	6
Spillvarme og varmegjenvinning, fjernvarme og nærværme	6
Elektriske apparater	6
Utbygging og forbedring av de norske kraftlinjene	7
Nøytrale og stabile rammebetingelser for energiprodusenter	7
Lik EL-avgift og kraftpris for alle	7
Grønne sertifikater	7
Fornybare energikilder	8
Vannkraft	8
Vindkraft	8
Solenergi	8
Biobrensel	8
Andre fornybare energikilder	9
Ikke-fornybare energikilder	9
Olje, gass og kull	9
Kjernekraft	10
Fremtidens transportsamfunn	11
Miljøvennlig drivstoff	11
Nytt transportmønster	11
Infrastruktur	11
Avgifter	12
Kollektivtrafikk	12
Internasjonal sjø- og luftfart	12
Naturen vår	14
Vern	14
Biologisk mangfold	14
Tropisk regnskog	14
Rovdyr	15
Strandsonen og hundremetersbeltet	15
Forurensning og avfall	15
Hav, fjord og innsjø	15
Avfallshåndtering	15
Et miljøvennlig landbruk	16
Globalt perspektiv på miljø og utvikling	16
Historiske skjevheter	16
Utvikling er nødvendig for å ta vare på miljøet	17
Globale markeder må få operere fritt	17

Innledning

Verden tørster etter energi, millioner av menneskers velstandsnivå må heves og rent vann blir en stadig mer begrenset ressurs. Samtidig er miljøproblemer og klimaendringer blant verdens største utfordringer i årene som kommer.

I følge et flertall av verdens klimaforskere har menneskeskapt klimagassutslipp medført temperaturøkning på jordkloden, som allerede er i gang og som kommer til å bli mer alvorlig i årene som kommer. FNs klimapanel mener en kritisk grense for global oppvarmingen går ved 2 grader, fordi temperaturøkning over det nivået vil føre til selvforsterkende effekter. Global oppvarming fører til høyere havnivå, kraftigere og mer ustabil vær, økt flomfare i noen områder, forørkning i andre og kan medføre at flere hundre millioner mennesker må flykte.

Unge Høyre mener det er viktig å se klimautfordringene i sammenheng med kampen for å løfte millioner av mennesker ut av fattigdom. Den tredje verden har behov for og rett til å øke sitt energiforbruk for å skaffe nok rent vann og mat. Vi tror det er mulig å løse begge utfordringene, men det stiller større krav til hva industriland må gjøre; både for å redusere egne klimagassutslipp, men også for å hjelpe utviklingsland med å ta i bruk ny teknologi og fornybare energiresurser.

Mange miljøproblemer stammer fra at produksjonen ikke tar hensyn til de kostnadene den har på miljøet. Derfor er det viktig å sette miljøavgifter som får forurensende forbruk ned på et nivå som vi som samfunn er villige til å betale for.

Å løse klimautfordringene handler om å gi folk og bedrifter positive og negative insentiver til å handle klimavennlig, samt å legge noen politiske føringer. Enkle lovforbud kan gi store positive utslag for miljøet, og veldig liten endring av folks hverdag. På samme måte som lovforbud mot ozonskadelige gasser var med på å løse problemet med hull i ozonlaget, kan lovforbud mot miljøfiendtlig forbruk være med på å redusere klimagassutslippene.

Miljødebatten er preget av at vitenskapelige kontroverser ligger sentralt, og forskning vil ha store konsekvenser for politisk respons. Unge Høyre mener, i likhet med de fleste som forsker på klimarelaterte områder, at FNs klimapanel er den mest omfattende samlingen av forskning på området og representerer det naturlige utgangspunktet for politikkutforming. Likevel er det viktig å presisere at den vitenskapelige debatten på ingen måte er avsluttet, og det må være vilje til å lytte til alternative og kritiske røster, og være klar over problematiske aspekter ved klimapanelets arbeidsform og rolle. Om det vitenskapelige bildet endres, vil politikken også måtte endres.

Unge Høyre baserer sin politikk på de beregningene som er gjort i FNs klimapanel sine rapporter. Med det som utgangspunkt mener Unge Høyre at klimagassutslippene på verdensbasis må kuttes med 80 prosent innen 2050, og at Norge minst må kutte tilsvarende innenlands. Fordi Unge Høyre mener det er av overordnet betydning at klimakutt gjøres mest mulig effektivt, siden kutt i dag er viktigere enn kutt i fremtiden, vil vi på kort sikt ikke tallfeste hvor store kutt Norge må gjøre innenlands. Kvotehandling har den fordel at klimautslipp reduseres det stedet i verden markedet til enhver tid sier kuttene kan gjøres mest effektivt. Derfor mener Unge Høyre at Norge, gjennom en utslippseffektiv kombinasjon av kvotekjøp og innenlandske utslippsreduksjoner, bør være klimanøytrale innen 2020, i tillegg til å verne regnskog.

I tillegg til å gjennomføre systemendringer som tar oss mot et mer miljøvennlig samfunn mener Unge Høyre vi grovt sett kan bruke ressursene på tre måter: 1. På reduksjonstiltak i Norge. 2. På reduksjonstiltak i andre land. 3. På forskning og utvikling i Norge og i resten av verden. For Unge Høyre er ikke tallfesting av hvor

store utslippsreduksjoner som bør tas i Norge på kort sikt det viktigste, men at utslippene på verdensbasis reduseres mest mulig effektivt.

Unge Høyre er i mot at kvoter deles ut gratis, og vil heller auksjonere dem bort. Det kommer til å medføre store inntekter til staten. Statens overskudd i forbindelse med kjøp og salg av kvoter innenlands bør øremerkes miljø- og klimatiltak. Unge Høyre vil også bruke kvotesystemet som et positivt virkemiddel for å stimulere til energieffektivisering og miljøvennlige innovasjoner.

Unge Høyre mener at Norge i tillegg til å bruke ressurser på å redusere utslipp må se på hvordan vi effektivt kan bruke ressurser på å tilpasse oss, og land vi jobber med i utviklingssamarbeidet, til klimaendringene, og demme opp for negative konsekvenser av dem der dette er mulig.

I miljødebatten er det viktig å skille mellom *klassisk naturvern* og problemer knyttet til *klimaendringer*. Klassisk naturvern består blant annet av å verne om biologisk mangfold, estetikk og naturens egenverdi, og beskytte jord, luft og vann mot forurensing og forsøpling. Klimaendringene kan medføre forandring av hele økosystemer, vind- og havstrømmer, og havnivå. Begge deler er viktig, men i den grad klassisk naturvern kommer i konflikt med klimavern mener Unge Høyre at det i de fleste tilfeller er riktig å prioritere klimavern, fordi denne utfordringen er mest prekær og har de mest alvorlige konsekvensene.

Unge Høyre er teknologioptimister, og mener innovasjon på miljø- og klimavernområdet er det viktigste virkemiddelet vi har. Derfor vil vi fortsette å arbeide for bedre utdanning i Norge på alle nivåer, og øke statens bevilgninger til forskning kanalisert gjennom Norges Forskningsråd og universitets- og høyskolesektoren. Innenfor utdanning og forskning vil vi spesielt satse på realfag, energi og miljø. Vi ønsker også å legge bedre til rette for mer miljøinnovasjon i næringslivet, og vil videreføre og styrke Skattefunn-ordningen.

Som en ramme rundt alle våre mål og tiltak mener Unge Høyre det er viktig å få på plass internasjonale avtaler der alle land i verden forplikter seg til drastiske klimagassreduksjoner. For Norges del er det viktig å bli medlem i EU, eller i det minste å være en del av EUs klimaarbeid, for å nyte godt av det forpliktende arbeidet som gjøres der.

Et marked i miljøets tjeneste

Nasjonale løsninger

Fra Rødt til Grønt skattesystem

Dagens skattesystem har kun moderate insentiver for miljøvennlig atferd. Dagens skattesystem skattlegger i stor grad arbeid – produktivitet – fremfor forbruk generelt og miljøforurensende forbruk spesielt. I tillegg premierer skattesystemet i liten grad sparing av energi (ENØK); tvert imot er befolkningen i Norge vant til å sløse energi da vi har hatt rikelig tilgang til billig elektrisitet.

Unge Høyre mener skattetrykket bør reduseres betydelig. Vi ønsker et effektivt, flatt og grønt skattesystem med høyt bunnfradrag som evner å kombinere økonomisk vekst med miljøvennlig utvikling. Skattesystemet må endres fra å være et skattesystem som straffer folk som arbeider, til et skattesystem som straffer folk som forurenser. I et grønt skattesystem tas miljøkostnadene med i forbruksregnskapet. Ved å betale avgifter som innebærer direkte betaling av tjenester og varer, fremfor skatt, som er indirekte betaling av varer og tjenester,

skattes forurensende forbruk fremfor skatt på arbeid. I tillegg til at det er mer effektivt, muliggjør et slikt system at vi direkte avgiftsbelegger miljøforurensning. Vi tror ikke det er slik at økonomisk vekst vil ødelegge for en bærekraftig utvikling, så lenge veksten er miljøvennlig. Det fordrer at vi klarer å legge om skattesystemet slik at forurensning blir straffet og miljøvennlig atferd belønnet. En slik omlegging av skattesystemet vil premiere miljøvennlig atferd, der det økonomisk vil lønne seg å tenke og velge miljøvennlig. For Unge Høyre er det ikke et alternativ å øke skatten. Unge Høyre vil

- Redusere skattetrykket.
- Innføre flat skatt, hvor eneste fradrag er et høyt bunnfradrag.
- Gjøre det dyrere å forurense gjennom økte avgifter på denne type aktivitet, noe som for eksempel vil innebære økt CO₂-avgift, bensinavgift og EL-avgift.

Miljømerking

I lys av den oppmerksomheten miljø har fått de siste årene, er det naturlig at mange enkeltmennesker ønsker å bidra direkte selv for å redusere klimagassutslippene. En forutsetning for at enkeltpersoner skal kunne gjøre det, er at de har så stor kunnskap som mulig om hva slags konsekvenser valgene deres har. På samme måte som matvarene i butikkhyllene er merket slik at forbrukerne kan velge basert på kaloriinnholdet, bør varer klimamerkes på en slik måte at forbrukerne kan velge klimavennlige produkter. Unge Høyre vil

- At flere produkter skal klimamerkes.
- Opprette en ny nettside med lett tilgjengelig miljø- og klimarelatert informasjon om viktige produkter og produktklasser, der staten samarbeider med bransjene om informasjon, etter modell av www.telepriser.no.

Internasjonalt samarbeid

Et internasjonalt marked for handel med varer, tjenester og informasjon har vært en av de grunnleggende forutsetningene for utviklingen verden har hatt. Nasjoners evne til å samarbeide økonomisk og handle med hverandre har vært viktig med tanke på å løse nye utfordringer. Dagens hovedutfordring består i at klimaet endrer seg som følge av våre egne utslipp av klimagasser. En nødvendig reduksjon av hele verdens totale utslipp kan kun finne sted dersom markedskreftene brukes riktig.

Ny klimaavtale

Mekanismene i markedet fungerer ikke alltid optimalt alene når det gjelder miljø. Markedet må derfor suppleres av nasjonale og internasjonale politiske rammeverk som kan legge grunnlaget for at også utslippskvoter kan omsettes med økonomisk lønnsomhet. I dag og frem til 2012 gjelder Kyoto-avtalen, som regulerer hvor mye hvert land kan slippe ut av klimagasser. Det største problemet med denne avtalen er at den omfatter for få klimagasser, samtidig som det ikke finnes gode og strenge sanksjonsmuligheter. I tillegg er det nødvendig at store nasjoner som USA, Kina, India og Australia ratifiserer avtalen med tallfestede mål. I tillegg er det en utfordring med avtalen at store utslippsnasjoner som USA, Kina, India og Australia ikke deltar. Imidlertid har bevisstheten og kunnskapen rundt, og parallelt viljen til å gjøre noe med, klimaendringene de siste årene blitt betraktelig styrket. Det gir et godt grunnlag for å igangsette arbeidet med en ny og mer ambisiøs klimaavtale, hvor alle land må delta.

I forhandlingene om en ny avtale bør også rammeverket rundt avtalen styrkes, blant annet i forhold til å få på plass et mer effektivt virkemiddelapparat for sanksjonering. Samarbeid mellom FN og andre multilaterale organisasjoner er viktig for å sikre at miljøarbeidet henger sammen med andre internasjonale samarbeidsområder. En slik

organisasjon er WTO, som med sitt rammeverk og sanksjonsmuligheter passer godt som samarbeidsorganisasjon i forhold til en ny klimaavtale. I EU har medlemslandene vært flinke til å følge opp vedtakene, selv om de ofte er svært ambisiøse. Dette har gjort EU til den organisasjonen i verden som har gjennomført flest og størst miljøtiltak. Unge Høyre vil

- At Norge jobber hardt for at forhandlingene om en ny og mer ambisiøs miljøavtale som skal gjelde fra 2012, med et sterkere rammeverk, kommer godt i gang. En forutsetning for avtalen må være at så mange land som mulig og spesielt de landene som står for de største utslippene tar del i avtalen.
- At en ny avtale i større grad enn tidligere avtaler samkjøres med andre politiske områder som det samarbeides om internasjonalt.
- At målet i klimaavtalen er at verdens klimagassutslipp er redusert med minst 80 % innen år 2050.
- Innføre straffe-/klimatoll på alle varer fra land som ikke underskriver neste klimaavtale.
- Jobbe for norsk medlemskap i EU.

Energi

Norsk energiforbruk er i et gjennomsnittsårlig ca 220 TWh. Omtrent halvparten av dette er elektrisitet, som er svært miljøvennlig fordi ca 99 prosent blir produsert gjennom vannkraft. Den andre halvparten er i langt mindre grad klimavennlig. Det norske energibehovet er voksende, samtidig som tiden for de store vannkraftutbyggingene er forbi. Det er derfor viktig å produsere mer ren energi og samtidig effektivisere og redusere forbruket.

Energiøkonomisering (ENØK)

ENØK går ut på å effektivisere og begrense bruken av energi uten å redusere energiens anvendelse. ENØK kan dermed bidra til å spare både klima og penger. Det er antatt at ENØK kan redusere energiforbruket i boliger og næringsbygg med 7 prosent samtidig som det er samfunnsøkonomisk lønnsomt. Unge Høyre går inn for realisere dette potensialet snarest.

Spillvarme og varmegjenvinning, fjernvarme og nærvarme

Industriell virksomhet slipper hvert år ut store mengder spillvarme i form av vann, damp og røykgass med høy temperatur. Spillvarme kan omformes til elektrisitet eller brukes til oppvarming ved distribusjon gjennom fjern- og nærvarmeanlegg. Unge Høyre vil at 50 prosent av all spillvarme utnyttes innen 2020, og får derfor inn for:

- Å bruke skatte- og avgiftssystemet til å gjøre utnyttelse av spillvarme og bruk av fjern- og nærvarme gunstigere, samt stimulere til innovasjon av nødvendig teknologi.
- Å legge bedre til rette for distribusjon av og infrastruktur for fjern- og nærvarme.
- At fjern- og nærvarme innlemmes i ordning med energisertifikater.
- Unge Høyre sterkt i mot å subsidiere privatpersoners investeringer i varmepumper og lignende innretninger.

Elektriske apparater

Elektriske apparater står for et stort energiforbruk i norske hjem. I dag merkes alle hvitevarer med energiklasse A til G, hvor A er best. Et av de viktigste tiltakene som kan gjøres er å jobbe for mer åpenhet rundt energieffektiviteten i elektriske apparater. Unge Høyre mener at det ikke er riktig av staten å detaljregulere forskjellige bransjer, men ser absolutt at det er et stort urealisert potensial for energiøkonomisering. Unge Høyre går inn for

- At staten skal ta initiativ til en felles klassifisering av alle elektriske artikler, med tanke på miljøet og energiforbruk, slik at forbrukerne kan ta bevisste valg.
- At avgiftssystemet skal premiere elektriske apparater med høy energieffektivitet, og straffe dårlig energieffektivitet.

Utbygging og forbedring av de norske kraftlinjene

Opprustning av eksisterende og bygging av nye kraftlinjer er helt nødvendig for å redusere energitapet i overføringene og legge bedre til rette for et fungerende energimarked. For eksempel er det innført egne prisområder i Midt-Norge og Nord-Norge for å kanalisere nok energi til disse områdene. Utbygging av kraftlinjer har betydelige negative konsekvenser i et klassisk naturvern-perspektiv. Estetikk, dyre- og planteliv, samt turistnæring, kan bli skadelidende ved bygging av nye luftlinjer.

Unge Høyre vil

- Oppruste eksisterende og bygge nye kraftlinjer for å få nødvendig kapasitet.
- Legge kraftlinjer under bakken i størst mulig grad.
- Stille strenge krav til aktørene som bygger, eier og drifter landets kraftlinjer, for å sikre miljøhensyn og for å unngå slurv som de siste årene har medført massive strøbrudd vinterstid.

Nøytrale og stabile rammebetingelser for energiprodusenter

Lik EL-avgift og kraftpris for alle

I ti år har avgifter på CO₂-utslipp vært et viktig virkemiddel i norsk klimapolitikk. Likevel har deler av den kraftkrevende industrien vært fritatt for denne avgiften. Denne politikken mener Unge Høyre har hindret markedskreftene i å virke, og industrien har ikke fått de samme økonomiske incentivene som alle andre til å spare energi. Unge Høyre mener

- Det er på høy tid at vi slutter å subsidiere kraftkrevende industri.
- At EL-avgiften bør økes slik at den tilnærmes de kostnadene energiforbruk faktisk medfører klima og miljø.
- At ingen aktører i markedet skal få særbehandling.

Grønne sertifikater

Innføring av en grønn sertifikatordning er avgjørende for å få til økt utbygging av ny fornybar energi i Norge, fordi den gjør fornybar energi mer lønnsom. I et slikt marked pålegges energileverandører å kjøpe sertifikater tilsvarende en viss mengde fornybar energi, enten ved å produsere selv eller ved å kjøpe sertifikater. I praksis betyr det at penger flyttes fra forbrukere av ikke-fornybar energi til produsenter av fornybar energi. Hvert år går statlige subsidier til statseide Enova og til regjeringens fond for fornybar energi. Problemet med slike overføringer er at tildelingskriteriene er diskriminerende og at tildelingsmetoden er tid- og kostnadskrevende. Et sertifikatmarked vil flytte makten fra offentlige instanser til markedsakttørene selv. Det vil si at hvilke prosjekter som defineres som gode og hvilke som omtales som dårlige, blir bestemt ut fra et markedsperspektiv fremfor av offentlige byråkrater. Dessuten vil ingen aktører bli diskriminert på grunn av størrelse slik situasjonen dessverre er i dag. Unge Høyre vil at eksisterende og potensielle utbyggere av fornybar energi skal få forutsigbare og stabile rammevilkår under teknologinøytrale betingelser og at utbyggingen skal skje i et høyere tempo, og vil derfor

- Forsere innføringen av en svensk-norsk grønn sertifikatordning, hvor både elektrisitet og varme er inkludert.
- At statseide Enova legges ned.

Fornybare energikilder

Verden trenger stadig mer energi, og fornybare energikilder er en ypperlig måte å skaffe oss denne energien på fordi klimagassutslippene er svært små. Unge Høyre mener Norge med våre mange naturressurser bør produsere langt mer fornybar energi enn vi gjør i dag.

Vannkraft

Vannkraften er Norges største og billigste fornybare energikilde, som dessverre krever store inngrep i naturen for å bygges ut. Imidlertid har vi allerede svært mange vannkraftverk med stort utbedringspotensial. Vi har også en rekke små vassdrag der utbygging vil bety minimale naturinngrep, og som vil kunne stå for en betydelig del av fremtidig norsk energiproduksjon, og utbygging av disse må derfor oppmuntres gjennom incentiver og forenklet regelverk. Unge Høyre vil

- Ruste opp vannkraftverkene i landet med ny teknologi for å øke produksjonen.
- Tilrettelegge for småskala vannkraftverk gjennom den grønne sertifikatordningen.
- Forenkle saksbehandlingen, og behandle søknader knyttet til opprustning av dagens vannkraftverk i langt hurtigere tempo.

Vindkraft

Vindkraft er en fornybar energikilde, men har en rekke negative konsekvenser i forhold til at kraftproduksjonen er svært varierende, arealkrevende, lite estetisk, støyende og kan være farlig for fugleliv. Vindkraft har, til tross for massiv satsing i flere land, aldri klart seg uten subsidier. Offshore vindkraft har et nærmest ubegrenset potensial og har ikke de negative konsekvensene fastlands vindkraft har. Den største teknologiske utfordringen i dag er å unngå store tap i overføringsnettet fra produksjonsanlegg til land. Unge Høyre tror at vindkraft kan bli en betydningsfull energikilde, og vil utnytte mer av potensialet.

Solenergi

Mengden solenergi som treffer jordkloden i løpet av 40 minutter er større enn all energien verdens befolkning trenger i løpet av et år. Det finnes flere spennende teknologier for å utnytte solenergien på. Den mest relevante for Norge sin del er solcelleteknologien fordi norsk industri produserer superrent silisium og solceller til eksport i stor skala. Unge Høyre mener Norge må fortsette satsingen på solenergiforskning og arbeidet med en politikk som legger til rette for innovasjon og lønnsomhet i næringslivet.

Biobrensel

Størsteparten av de menneskeskapte CO₂-utslippene kommer fra forbrenning av fossilt brensel (kull, olje og gass). Økt bruk av biobrensel kan redusere Norges CO₂-utslipp betraktelig fordi det er en fornybar energikilde som dannes ved å omforme plante- og dyrematerialer til energi. Allerede i dag er det et stort potensial for klimavennlig produksjon av biobrensel, til anvendelse som både konkurransedyktig biodrivstoff, og som energikilde direkte. Unge Høyre vil utnytte det eksisterende, samt øke potensialet til biobrensel i Norge og verden. Samtidig vil vi presisere at en del typer biodrivstoff kan ramme matproduksjonen, og slik anvendelse ønsker ikke Unge Høyre. Unge Høyre vil

Stimulere til økt produksjon av miljøvennlig drivstoff ved å gradere avgiftene basert på klimautslipp per liter.
Jobbe for at produksjon av bioprodukter som går på bekostning av regnskog eller viktig matproduksjon ikke benyttes.

Andre fornybare energikilder

Det finnes mange teknologier som forsøker å utnytte energien i naturlige fenomener. I Norge drives det forskning på og utvikling av flere slike i både offentlig og privat regi. Unge Høyre vil jobbe for økt produksjon av denne type energi, og mener derfor at

- Alle typer satsing på fornybar energi må behandles på lik måte i forhold til offentlige forskningsmidler.
- Alle typer fornybar energi legges inn under en ordning med grønne sertifikater for å gjøre dem mer lønnsomme.

Ikke-fornybare energikilder

Olje, gass og kull

Norge er en av verdens største eksportører av olje og gass, og den nest største eksportøren av gass til Europa. Olje- og gassinntektene står for nærmere 40 prosent av statens inntekter, samtidig som olje- og gassindustrien står for ca 25 prosent av Norges klimagassutslipp. Totalt står Norges utslipp for 2 promille av totalutslippene verden, men vi ligger på topp når det gjelder utslipp per innbygger og mye av dette skyldes olje- og gassindustrien. Likevel vet vi at produksjonen på norsk sokkel er den reneste i verden og slipper ut cirka en tredjedel sammenlignet med gjennomsnittet av andre olje- og gassproduserende land.

I følge beregninger fra IEA vil det totale energibehovet i verden øke betraktelig de neste tiårene, noe som hovedsakelig skyldes utviklingen i u-land som Kina og India. Samtidig vet vi at mye av den energien vil måtte komme fra fossile brensel. Det er naivt å tro at det er politisk vilje i Norge og verden til å stoppe oljeutvinningen i en slik situasjon. Samtidig gir oljen og gassen Norge en fantastisk mulighet til å investere penger i fornybare energikilder, samt i velferd og stabilitet for befolkningen. Det er også en kjensgjerning at hvis Norge reduserer utvinningstakten, vil den øke andre steder i verden – hvor utvinningen sannsynligvis ikke er så "ren" og driftssikker som i Norge.

Unge Høyre vil ikke at Norge skal redusere utvinningstakten, for hvis verden skal bli uavhengig av fossile brensel må gode alternativer og bedre teknologier være på plass først. Den beste måten å redusere klimagassutslipp på, er å få forurenser til å betale, fordi det da på sikt vil tvinge seg frem bedre og mer effektive teknologier som vil bety mindre utslipp, men som kanskje ikke er lønnsomme i dag. Unge Høyre vil

- Vente med petroleumsleting og boring i feltene Nordland VI og VII, samt Troms II.
- At petroleumsindustrien fortsatt underlegges klimakvotesystemet, hvor ingen kvoter deles ut gratis.
- På grunn av den strategiske betydning for Norge som energi- og miljønasjon, satse ekstra på utvikling av rensing og deponering av CO₂.
- Si nei til mobile gasskraftverk på fastlandet.
- At det stilles absolutt krav til rensing, norsk teknologi eller ikke, for alle nye gasskraftverk.

Petroleumsproduksjonen har flere sikkerhetsmessige utfordringer i Norge. I tillegg til den åpenbare terrorfaren på norsk sokkel, som kan ramme Norge hardt økonomisk, kan oljeutslipp innebære katastrofe for kystområder, dyre- og fugleliv og lokalsamfunn. Den største risikoen langs norskekysten er oljetanktransport, ikke utvinning. Unge Høyre vil jobbe for å forebygge risikoen og sørge for at beredskapen er på plass hvis uhellet er ute. Derfor vil Unge Høyre

- Stille strenge konsesjonskrav til aktører på norsk sokkelen hva angår sikkerhet.
- Styrke oljevernberedskapen langs norskekysten, også i sårbare områder der det i dag ikke utvinnes petroleum.
- Sikre et sterkt og godt kystforsvar, samt spesialstyrker, som er rede til å beskytte norske ressurser til enhver tid.

Kjernekraft

Kjernekraft er en av verdens mest klimavennlige energikilder, samtidig som forurensing til luft, jord og vann også er minimal. Kraftproduksjonen er stabil, lønnsom og det finnes brenselstoff for mange år fremover. Ulempene knyttet til kjernekraft er at radioaktivt avfall må lagres i mange fremtidige generasjoner, at teknologiutviklingen også kan benyttes i produksjon av kjernevåpen og at avfallet kan brukes i såkalte skitne bomber. En fysisk nedsmelting av moderne reaktorer, slik det skjedde i Tsjernobyl, vil neppe kunne få alvorlige konsekvenser med dagens teknologi. Nye kjernekraftverk er svært trygge og har fått sin renessanse, da flere kjernekraftverk er under bygging og enda flere er under planlegging i mange land.

Teknologiske løsninger er klare til å tas i bruk for å utnytte thorium fremfor uran som brenselkilde. Allerede i dag er det mulig å bruke thorium i stedet for uran i vanlige kjernekraftverk. Kommersialisering av den teknologien som har størst potensial på kort sikt, tungtvannsreaktoren, ligger minst 10-15 år frem i tid og kan derfor ikke løse de akutte klimaproblemene. Ved å utnytte denne teknologien, eller den såkalte Rubbia-reaktoren som ligger enda lengre frem i tid, kan man redusere mange av de negative konsekvensene ved uranbasert kjernekraft, blant annet vil mengden langlivet radioaktivt avfall bli betydelig mindre. Ved kommersialisering av ny teknologi for resirkulering kan lagringstiden av radioaktivt avfall reduseres til noen hundre år.

Hvis fusjonskraft, i motsetning til tradisjonell kjernekraft (fisjonskraft) får et teknologisk gjennombrudd kan det løse verdens energiproblemer.

For Unge Høyre er det et mål å redusere de negative sidene ved bruk av kjernekraft, samtidig som vi gjerne ser en større andel av verdens energiproduksjon realisert ved kjernekraft. Unge Høyre vil

- Opprettholde og intensivere forskningsinnsatsen på kjernekraft, blant annet på Kjeller, i Halden og i Cern.
- Legge til rette for at ny energiproduksjon i Norge gjøres ved uranbasert kjernekraft.

Uavhengig av om Norge selv velger å satse på kjernekraft eller ikke, vil Norge ha utfordringer knyttet til avfallslagring i sine nærområder; i Russland og spesielt på Kolahalvøya. Dette er noe både den norske stat og miljøorganisasjoner jobber aktivt med. Norsk berggrunn er, på grunn av dens stabile grunnforhold, ideell for lagring av atomavfall. Unge Høyre mener at

- Norge må bruke diplomatiske, økonomiske og politiske virkemidler for å få fortgang i opprydningen på Kolahalvøya.
- Hjelp Russland å lagre radioaktivt avfall på en sikker og miljøvennlig måte

Hvor utstrakt bruk av kjernekraft kan være i fremtiden avhenger mye av hvor godt overvåkningsorganene fungerer. Det internasjonale atombyrået, IAEA, kontrollerer i dag alle land som benytter kjernekraft i henhold til ikke-spredningsavtalen, som atomstatene må skrive under på. IAEA har likevel ingen overnasjonal myndighet, noe som betyr at hvis et land velger å bryte avtalen så må det fysisk makt til for å stoppe landets atomprogram hvis internasjonalt press ikke er tilstrekkelig. Dagens kontrollregime er dermed ikke godt nok om kjernekraft skal være med å forsyne verden med ren energi i fremtiden. For Unge Høyre er det viktig at overvåkningsorganene fungerer, og vil derfor

- Gi IAEA større makt som kontroll- og overvåkningsorgan
- Anerkjenn IAEA som overnasjonal maktorgan i forbindelse med håndheving av regler rundt atomkraft.
- Åpne for at kommersielle internasjonale aktører godkjent av IAEA kan håndtere atomavfall fra land som ikke er skikket til det selv.

Fremtidens transportsamfunn

Utslipp fra transportsektoren i Norge utgjør ca 30 prosent av våre totale klimautslipp, og nærmere 40 prosent om vi inkluderer utslipp fra internasjonal sjø- og luftfart. Bruk av fossilt brensel i transportsektoren er et av verdens og Norges største miljøproblem. Samtidig som verden er avhengig av en sterk reduksjon i utslippsnivået, øker behovet for transport i takt med globaliseringen og en friere verdenshandel. Unge Høyre vil derfor ha et transportsamfunn med nyere og mer effektiv teknologi, mer miljøvennlige drivstoffkilder og et nytt transportmønster.

Miljøvennlig drivstoff

Biobrensel og hydrogen kan bli drivstofftyper for fremtiden i kampen for bedre miljø. Allerede finnes det biodrivstoff som er konkurransedyktig på pris, klimavennlig og heller ikke ødelegger regnskogen. Miljøeffekten vil også være svært positivt ved å gå over fra bruk av diesel og bensin til gass, både fordi gass er mer energieffektivt og fordi det medfører langt lavere partikkelutslipp. På lengre sikt er imidlertid ikke gass en permanent løsning. Partikkelutslipp er i de store byene et stort problem fordi det fører til alvorlige helseskader for byenes befolkning. Økt bruk av hybridbiler og elbiler vil også ha positiv effekt på klimagassutslippene. Unge Høyre går inn for økt bruk av miljøvennlige drivstofftyper. Unge Høyre vil

- Jobbe for bedre infrastruktur for klimavennlig drivstoff, for eksempel flere fyllestasjoner for biodrivstoff, hydrogen og ladestasjoner for elbiler.
- At det skal legges til rette for at elektrisitet blir et reelt alternativt drivstoff for fremtidens biler.
- At bruk av tungolje i skipsfart fases ut gjennom høye avgifter.
- Avvikle fossil dieseldrift på norske jernbaner.

Nytt transportmønster

Infrastruktur

I tillegg til ny teknologi er vi avhengige av å endre transportmønsteret vårt. For eksempel vet vi at det å transportere i store kvantum gir miljøgevinst, og at overgang fra bruk av fly og lastebiler til skip og jernbane kan gi stor effekt. Det krever ny by- og arealplanlegging, både i Norge og internasjonalt. Havneanløpene må gjøres større og mer tilgjengelige, og jernbanenettet bør gå innom havnene slik at fraktgods kan gå rett fra skipene til godstog. Et norsk jernbanenett for

høyhastighetstog er et viktig ledd for å kunne erstatte lastebiltrafikken og være et reelt alternativ til fly for persontrafikk. Samtidig vil en friere verdenshandel med senkede tollmurer og mindre landbrukssubsidier gjøre matproduksjon mer effektiv og dermed medføre lavere klimautslipp, i tillegg til at det er bra for bønder i andre land og matvareprisene her i Norge. Unge Høyre vil

- At det offentlige lar miljøtankegang gjennomsyre areal- og logistikkplanlegging, og erkjenner at sentralisering har store miljøeffekter.
- Legge til rette for mer frakt av gods på skip og jernbane.
- Ha utbygging av høyhastighetstog i de områdene der det vil være miljøvennlig og samfunnsøkonomisk lønnsomt med en lang investeringshorisont.
- Redusere og på sikt avskaffe alle toll- og subsidier slik at det blir lønnsomt å importere klimavennlige varer.
- Satse på transportrettet forskning innenfor teknologi, logistikk og arealplanlegging.
- Satse på utbygging av infrastruktur for miljøvennlige energikilder.

Avgifter

Dagens skatte- og avgiftssystem for biler er et eksempel på svært lite miljøeffektiv skattlegging. Fremfor å skattlegge bruken av bilene, gjennom bensin- og dieselavgifter eller veipricing, henter den norske stat mange milliarder fra bilistene uten å ta i betraktning hvor mye de faktisk bruker bilene. Unge Høyre vil derfor ha et nytt avgiftssystem som belønner bruk av miljøvennlig kjøretøy og drivstoff, og straffer de som ikke bruker det. Unge Høyre vil

- At avgiftene på drivstoff og kjøretøy graderes i forhold til partikkel- og klimautslipp.
- Fjerne årsavgiften for bil
- Innføring eller økning av grønne avgifter skal medføre en minst like stor reduisering av en rød skatt eller avgift.

Kollektivtrafikk

En grunnleggende forutsetning for at personbiltrafikken skal reduseres er at kollektivtilbudet styrkes. Det kreves offentlig innsats, men like viktig er det at kollektivtilbudet settes ut på anbud. Unge Høyre vil

- Ha på plass et kollektivtilbud som gir folk et reelt alternativ til bilen både i forhold til tidsbruk og pris der det er tilstrekkelig befolkningsgrunnlag.
- Sette kollektivtrafikken ut på anbud, hvor det i konsesjonskriteriene stilles strenge miljøkrav, blant annet i forhold til miljøvennlig drivstoff.

Internasjonal sjø- og luftfart

Internasjonal sjø- og luftfart står for en betydelig andel av de globale utslippene av klimagasser, samt utslipp av andre farlige gasser som svoveldioksider og nitrogenoksider. Spesielt sjøfart står for veldig forurensende utslipp, da de i tillegg til klimagasser slipper ut store mengder nitrogenoksider, karbonmonoksid og svoveldioksider. Det som gjør luftfartens utslipp ekstra alvorlig er at utslippene går rett i atmosfæren uten mulighet for å bli tatt opp av vegetasjon. Disse utslippene er i dag ikke inkludert i internasjonale klimaavtaler, og slipper dermed unna strenge miljøkrav som nasjonal transport møter. Ved å inkludere internasjonal sjø- og luftfart i en ny, internasjonal klimaavtale får de insentiver til å redusere utslippene. Unge Høyre mener at

- Norsk sjø- og luftfart må ta del i EUs nye avtale.

- Norge bør jobbe for å inkludere internasjonal sjø- og luftfart i klimaavtalen som etterfølger Kyoto-avtalen.

Naturen vår

Naturen og naturressursene må brukes på en bærekraftig måte, uten at vi reduserer mangfoldet eller ødelegger opplevelsesverdien for våre etterkommere.

Vern

I dag er ca 13 prosent av Norges fastlandsareal vernet. Det meste av dette er fjellområder. Generelt mener Unge Høyre at bruk er det beste vern, men med noen unntak.

Biologisk mangfold

Med biologisk mangfold mener vi verdens arter, økosystemer og den genetiske variasjonen til ulike arter. I dag skjer en storstilt utarming av det biologiske mangfoldet, i et tempo som er mye høyere enn normalt. Samtidig vet vi at matproduksjon og fremtidig teknologiutvikling er avhengig av det biologiske mangfoldet. Skogvern er viktig for å ta vare på det biologiske mangfoldet. I dag er ca 1,4 prosent av Norges skogareal vernet, mens tilsvarende tall i Sverige og Finland er henholdsvis 4 prosent og 5 prosent. Unge Høyre ønsker å ta vare på det biologiske mangfoldet, og vil derfor

- Kartlegge og registrere biologisk mangfold i Norge, fullfinansiere Artsdatabanken og bruke dette i forbindelse med arealplanlegging.
- Verne resten av den norske urskogen og den boreale regnskogen, som utgjør 4,6 prosent av den produktive skogen i Norge.
- At ingen nye store vassdrag legges i rør av hensyn til kraftforsyningen.
- Jobbe for å hindre naturinngrep i form av industri, hogst, vei, hytte- og boligområder i allerede vernede områder.
- Ta vare på tradisjonelle og verneverdige naturlandskap, og at vernede områder kan brukes til friluftsliv og naturlig høsting.
- Sørge for langsiktige finansieringsplaner for vern av naturreservater, for å redusere konfliktnivået med grunneierne ved å tilby solid økonomisk kompensasjon. Områder som vernes skal alltid tilbys kjøpt av hensyn til grunneiere.
- Beskytte naturverdier i havet og på havbunnen mot introduserte arter og andre inngrep.
- Om mulig fjerne introduserte arter som forstyrrer den naturlige balansen.

Tropisk regnskog

Regnskogen inneholder et ukjent antall dyre- og plantearter. I tillegg til at kamp mot avskoging er viktig for å beskytte biologisk mangfold, er vern av regnskog kanskje verdens mest effektive tiltak mot klimaendringer. Trær og alt det andre som gror der, holder på store mengder karbon, mens jordsmonnet holder på store mengder metan. Når skogen hugges eller svis av, frigjøres begge deler, jordsmonnet blir ødelagt, og det vokser ikke frem ny skog som tar opp i seg all den CO₂ som er frigjort. Hvis u-land ser at de kan tjene penger på å ta vare på skogen i stedet for å hugge den, vil de starte arbeidet med skogregnskap, overvåkning og tiltak for å bremse nedhuggingen slik at de kan dokumentere for givere at utslippskuttene er reelle. Unge Høyre mener at all ødeleggelse av tropisk og subtropisk regnskog bør stanses, og vil derfor

- At Norge hvert år bruker 10 milliarder kroner på vern av regnskog i andre land, så fort et tilfredsstillende system for dette er på plass.
- Forby import av produkter som er laget av regnskogtømmer eller er produsert på annen måte som skader regnskogen.

Rovdyr

Rovdyrbestandene i Norge ligger på et relativt lavt nivå, men kan likevel være en trussel mot dyr på utmarksbeite. Erstatningsordningene for tapte dyr er imidlertid svært gode, mens det satses alt for lite på forebygging av rovdyrskader. For Unge Høyre er det et mål å bevare levedyktige rovdyrstammer i Norge. Unge Høyre vil

- Samarbeide tett med nabolandene våre for å ta vare på de rovdyrene som er truet.
- At fellingstillatelse på rovdyr kun blir gitt dersom dyret forvolder stor skade eller utgjør en direkte trussel mot mennesker.
- At alle erstatninger ved rovdyrskader skal dekke bondens tap, men ikke slik at det overstiger slaktepris.
- Høyne bøtene ved feilrapportering av dyr drept av rovdyr, samt øke dokumentasjonskravet for erstatning.

Strandsonen og hundremetersbeltet

Det er i dag en lov som sier at det ikke er lov å bygge innenfor en grense på 100 meter fra sjøkanten. I enkelte pressområder rundt Oslofjorden og langs sørlandskysten kan dette være viktig av naturvernmessige hensyn og for å sikre allmennhetens tilgjengelighet, men dette skaper store problemer andre steder i landet hvor presset ikke er så stort, og for folk som ønsker å pusse opp eksisterende boliger i strandkanten. Unge Høyre vil derfor

- At strandsoneloven fjernes.
- At lokaldemokratiene selv skal få bestemme om forbud mot bebyggelse i strandsonen er nødvendig.

Forurensning og avfall

Hav, fjord og innsjø

Industri, transport og andre aktiviteter påfører hav, fjord og innsjø store sår. Fiskebestandene beskattes i noen områder for hardt eller på gal måte, og trålfiske har ødelagt store deler av norske korallrev som er så viktig for mange arter. Tidligere synder gjør at mange havner, fjorder og innsjøer i Norge har restriksjoner i forhold til hva det er lov å spise. I dag er rømt oppdrettslaks en trussel for villaksen. Unge Høyre vil

- Legge føre var-prinsippet til grunn for fastsettelse av totalkvoter.
- At Norge arbeider for bedre forvaltning av Nordsjøen og samarbeider med EU om å få en så bærekraftig utvikling som mulig.
- Innføre strengere regulering av industritrålfisket.
- Stille strenge krav til oppdrettsnæringen i forhold til plassering og rømnings sikre anlegg.
- Sørge for opprydning av miljøgifter og tungmetaller i havner, fjorder og innsjøer der det er nødvendig.
- At Norge er en pådriver for å oppnå den internasjonale Oslo-Paris-kommisjonens målsetning om stopp i alle utslipp av syntetiske miljøgifter.
- Satse mer penger på havforskning.
- Verne de viktigste områdene med korallrev, og forby trålfiske i områder med viktige korallrev.

Avfallshåndtering

I Norge og resten av verden foregår det en enorm sløsing som medfører store mengder avfall og i enkelte områder forsøpling. Hvert år mottar landets husholdninger for eksempel rundt 100 kg uadressert reklame. I dag må

husholdningene gjøre et aktivt valg for å reservere seg mot reklamen, mens Unge Høyre mener det burde vært motsatt. Fra 2009 må alle kommuner i Norge sørge for at avfallet håndteres i forbrenningsanlegg som reduserer forurensing og avfallstoffer, og samtidig utnytter energien som frigjøres når avfallet forbrennes. Unge Høyre mener det er viktig å redusere sløsing og avfallsmengdene i Norge og verden, og vil derfor

- At alle kommuner innfører resirkulering av matavfall, plast og papir, og tilbyr gode innsamlingsordninger for spesialavfall.
- Innføre forbud mot uadressert reklame til andre enn de som har merket postkassene sine med at uadressert reklame er velkommen.
- Avslutte ordningen med allmenn utdeling av telefonkatalogen.

Et miljøvennlig landbruk

Det norske landbruket er blant de mest forurensende i hele verden, hovedsakelig fordi det må kompenseres for dårlige produksjonsforhold i forhold til andre land og fordi det drives svært ineffektivt. Samtidig får det norske landbruket store subsidier av staten. Produksjon av animalsk mat medfører langt høyere klimagassutslipp enn produksjon av vegetabilsk mat. Nordmenn spiser langt mer animalsk mat enn hva som er kostholdsmessig nødvendig. Unge Høyre mener alle må få spise hva de vil, men at det er et paradoks at staten subsidier opplysningskontorene for blant annet kjøtt-, egg- og melkeprodukter, som i praksis er det samme som massive reklamekampanjer for animalsk mat. Landbruket i Norge vil tjene på å drive i større volum, og det vil tjene på å produsere norske, økologiske produkter. Hvert år brukes det store midler på å stanse gjengroingen av det norske kulturlandskapet. Det gjøres samtidig som vi vet at mer skog og kratt binder opp mer CO₂. Unge Høyre vil ha et moderne, levedyktig og miljøvennlig landbruk, derfor vil vi

- Stoppe alle subsidier til opplysningskontorene for kjøtt-, egg- og melkeprodukter.
- Redusere og på sikt fjerne all subsidiering av norsk landbruk.
- Fjerne lovverket som begrenser størrelsen på hvert enkelt landbruk.
- Gi intensiver til samdrift og effektivisering mellom bønder.
- Avslutte offentlige subsidier mot gjengroing av kulturlandskapet.

Globalt perspektiv på miljø og utvikling

Unge Høyre er grunnleggende positive til globalisering; det bringer mennesker sammen og er en nødvendighet for å sikre frihet og samarbeid i en verden der grenser først og fremst markerer beslutningsenheter, ikke krigsenheter. Globalisering av en verden der stater er den primære enheten kan også utfordre miljøpolitikken. Samtidig kan miljøproblemene være en drivkraft for ytterligere globalisering, ved at det skaper rom for økt internasjonal samhandling.

Historiske skjevheter

Globale perspektiver gir grobunn for noen viktige historiske skjevheter som må tas hensyn til i en miljøpolitikk som skal dempe klimaendringene. Store land som tradisjonelt tilhører utviklingslandene markerer seg nå som drivkrefter i den globale økonomien, og vil bli store forurensere – spesielt India og Kina. Disse landene har fortsatt en forurensing per capita som er langt lavere enn vestens, og historisk lavere utslipp. Dette fritar dem ikke for ansvaret, som er politisk like mye som moralsk – og en konsekvens av å integrere seg i et verdenssamfunn der menneskers rettigheter tar en stadig viktigere plass på bekostning av staters suverenitet.

Unge Høyre mener at det historisk skjevt fordelte ansvaret aldri vil være et argument mot å stoppe de menneskeskapte klimaendringene. Likevel må det, så lenge gjennomsnittlig utslipp for en borger i et lavinntektsland er 13 ganger lavere enn i et høyinntektsland, være et særskilt ansvar på å investere og kutte i egne utslipp. Å investere for å kutte utenlands vil ikke være noen langsiktig løsning på problemet. Det vil tvert i mot være nødvendig, og på sikt også lønnsomt, å investere i bærekraftig forbruk i de rike landene. Unge Høyre mener at

- Industrialiserende økonomier og fattige land ikke kan bruke historien som argument mot å ikke ta del i kampen mot klimaet.
- De industrialiserte landene har et særlig ansvar for å stimulere til miljøvennlig utvikling, og integrere miljøhensyn i utviklingspolitikken sin.
- Selv om det kan synes miljø-økonomisk rasjonelt å kutte utenlands i et kort perspektiv, er det helt nødvendig å sette høyt på den politiske dagsorden å kutte mye lokalt. Ambisiøse målsetninger på dette er viktigere enn å investere i utslippsnøytralitet globalt, da det er her løsningen på sikt vil ligge.
- Så lenge det statssentrerte internasjonale systemet består vil stater, ikke individers, utslipp være det primære fokusområdet – og lave utslipp per capita fratar ikke stater plikter for å delta i samarbeid.

Utvikling er nødvendig for å ta vare på miljøet

Fattigdom er ofte en kilde til konflikter, som igjen er forbundet med miljøødeleggelser. Unge Høyre mener at verdenssamfunnet skal ta et felles ansvar for å løfte fattige land nærmere vår levestandard. I fremtiden bør miljø- og klimavern være en integrert del av all bistandspolitikk og all utvikling som stimuleres må være bærekraftig.

Noen regioner og land rammes hardere av klimaendringene enn andre. I de fleste tilfellene er dette utviklingsland, som ikke har bidratt i like stor grad som industrilandene til klimaendringene. Unge Høyre mener derfor at industrilandene har et særlig ansvar for å bidra til at utfordringene forårsaket av klimaendringer i fattige land løses. Å satse på prosjekter som fører til tilpasning til klimaendringer i utviklingsland er viktige tiltak for å få en mer stabil grobunn for økonomisk vekst.

Clean Development Mechanism (CDM) er en kvoteordning der det legges opp til at rike land får utslippstillatelser mot å investere i klimavennlige prosjekter i utviklingsland. Denne ordningen ligger ikke innenfor ordinære kvoteordninger, noe som innebærer at det ikke finnes noe tak på hvor mange slike prosjekter som godkjennes. Unge Høyre er positive til CDM-mekanismen, men mener det bør stilles strenge krav til faktiske utslippsreduksjoner og at det settes et tak for antall prosjekter. Unge Høyre mener at

- Norge bør utarbeide konkrete retningslinjer for hvordan utviklingsarbeidet kan bidra til å skape industrier som er tilpasset langsiktig deltakelse i en global økonomi.
- Bistand skal holdes tilbake og utviklingsprosjekter skal nedprioriteres i utviklingsland som ikke er villige til å satse på bærekraftig utvikling.
- Tilpasning til de uunngåelige eller antatte konsekvensene av klimaendringene bør bli integrert i norsk utviklingspolitikk.
- Vestlige land har et særlig ansvar for å bistå med bistand i regioner som opplever sterkt negative konsekvenser av klimaendringene.

Globale markeder må få operere fritt

Frie markeder driver økonomien, som igjen driver miljøforbedringene. Kapitalismen og de frie markeder har historisk vist seg å være en forutsetning for innovasjon, utvikling og for å skape størst mulig velstand med de tilgjengelige ressurser. Derfor vil global kapitalisme og gode institusjoner for internasjonal handel og åpenhet for frie bevegelser av varer, kapital, tjenester og mennesker være et viktig miljøtiltak. En av de største truslene mot utvikling og bedre miljø vil derfor være proteksjonisme, som vil hindre økonomisk vekst og bærekraftig utvikling.

Kampanjer for kortreist mat og lignende baserer seg på myter og ivaretagelse av særinteresser. Selv om transport forurenses, er lite mer forurensende enn mangelen på markeder. Miljøkostnadene ved vareproduksjon kan variere sterkt mellom regioner, og det totale miljøregnskapet fordekkes ved ensidig fokus på transportutslippene. Unge Høyre mener at politiske institusjoner skal ta fullstendig avstand fra å utarbeide retningslinjer for å prioritere kortreiste varer ved innkjøp, slik enkelte kommuner har gjort.

Full informasjon om mat og andre varers opphav og miljøkostnader er i prinsippet positivt, da det gir forbrukerne større mulighet for bevisst forbruk. Ved slike merkinger er det helt nødvendig at alle relevante kostnader inkluderes, for eksempel avskoging knyttet til bruk av tremateriale i produksjonen. Unge Høyre mener at

- Integrering av utviklingsland i handelssamarbeidet må sees i sammenheng med klimautfordringen og arbeidet for et mer integrert globalt fellesskap.
- Kortreiste varer ikke skal gis noen prioritet fra politisk hold, og eventuelle miljøkostnader må sees i sin helhet om slike prioriteringer skal bestemmes i det hele tatt.
- Miljøkostnader bør integreres i prising av varer, slik at kostnadmessige hensyn kan ligge til grunn primært og særinteresser ikke kan fordekkes i miljøpolitisk retorikk.